Podplukovník Ing. Vladimír Peřina

Týlové zabezpečení PVOS ve válce

Při organizaci vojsk PVOS vycházelo se z předpokladů, že dislokace útvarů a jednotek bude stálá, že manévr bude uskutečňovat jen letectvo a z pozemních vojsk budou manévrovat jen některé jednotky na malé vzdálenosti.

Proto bylo týlové zabezpečení v míru i ve válce orientováno na teritoriálně řešený systém, zásoby byly vytvořeny s cílem zabezpečit činnost jednotek a týlové jednotky útvarů byly dotovány silami a prostředky, které mohou zabezpečit činnost vojsk z místa mírové dislokace (s výjimkou letectva).

Proto nebyly vytvořeny na stupni útvaru a svazku žádné pohyblivé zásoby materiálu pro celý útvar (svazek). Při úpravách v systému zásobování byly na stupni svazu vytvořeny dispoziční zásoby, které jsou umístěny ve skladech vojenských okruhů nebo MNO.

Za těchto předpokladů řídí svaz PVOS týlové zabezpečení v míru až do útvarů včetně, přičemž svazky mají po týlové stránce jen inspekční orgány (zabezpečují a kontrolují plnění rozkazů a nařízení vydaných armádou). Stejný způsob se předpokládá i ve válce. Od doby vytvoření této organizace se však vlivem poznatků některé názory změnily, jako např.

— sestava PVOS se mění již po prvním hromadném úderu a může dojít ke změně i v důsledku dalších hromadných úderů,

— při úspěchu vlastních vojsk může mít PVOS část své sestavy na osvobozeném území,

— v důsledku realizace plánu operační přípravy státního území (mobilizace, plánu evakuace apod.), mohou být některé zdroje, používané doposud vojsky PVOS, zrušeny,

— spotřeba materiálu i zdravotnické ztráty osob jsou nerovnoměrné časově

i prostorově a ne ve všech případech je mohou civilní zařízení útvarům (jednotkám) PVOS zabezpečit,

— boj útvarů PVOS řídí svazky, které však nemají týlovou působnost,

— samostatné týlové spojení ze svazu PVOS na svazky a útvary není organizováno,

— útvary a jednotky jsou při dislokaci v posádkách zabezpečeny na 5 a více dnů bojové činnosti. Při změně dislokace jsou však schopny přesunout jen nejnutnější potřebné zásoby (LPH, rakety, přídavné nádrže apod. na 1—2 dny činnosti).

I když můžeme pokračovat ve výpočtu změn, k nimž dochází u PVOS v době války, **rozhodující pro organizaci a řízení týlu a systém zásobování je, že útvary často manévrují a tento manévr bezprostředně řídí svazek PVOS, materiálovou kompetenci má svaz a zásoby jsou u VO.**

Nejednotnost velitelské a týlové linie přináší s sebou různý výklad o způsobu týlového zabezpečení:

1. Je představa, že útvar (jednotka) si všechny záležitosti spojené s doplněním spotřebovaných zásob vyřídí sám (u civilních i vojenských teritoriálních orgánů). Tento názor razí útvary PVOS.

2. Byl vysloven názor, že veškeré změny proti systému zásobování přijatého v míru, bude řešit svaz PVOS s VO nebo MNO (názor VO a správ týlu MNO).

Posoudíme-li oba názory, zjistíme, že mají některé nedostatky, které je předem odsuzují k zániku.

K názoru ad 1) útvary mají své jednotky rozmístěny v několika krajích (např. rtpr ve 2—3) a na teritoriu dvou VO, s orgány teritoria nemají spojení; jaká by byla potom úloha orgánů týlu svazků a svazu PVOS?

K názoru ad 2) o rozhodnutí velitele svazku se týl svazu dozví opožděně. Bude-li týl svazu uplatňovat požadavky cestou MNO na VO, přijde rozhodnutí možná už v době, kdy sestava bude znovu změněna.

Není tedy možné rozhodovat jednoznačně. Lépe vyniknou možnosti způsobu řízení týlu a systému týlového zabezpečení, rozebereme-li si jednotlivé činnosti.

ZÁSOBOVÁNÍ

a) **vojenským materiálem**

U vojenského materiálu, který je doplňován z vojenských zdrojů (skladů VO nebo MNO, zásob zanechaných v posádkách a na letištích) je nejvýhodnější ponechat způsob, při kterém bude svaz PVOS mít na určité období činnosti (asi 1 měsíc) vyhrazeny ve skladech VO depozita. Jejich výše by u týlového materiálu měla odpovídat předpokládané průměrné spotřebě všech útvarů PVOS rozmístěných na teritoriu VO v mírové dislokaci. Tak např. na teritoriu některého z VO mohou být v míru rozmístěny:

— dva rtpr se 7 RTH,
— jedna plrb s 5 plro,
— jeden slp se zabezpečovacími jednotkami.

Celkové válečné počty těchto útvarů mohou mít např. 5700 osob, 500 vozidel a 250 agregátů různého druhu. Průměrná norma spotřeby těchto útvarů na 1 den bojové činnosti je:

— PHM — PL-4 1,4 n,
— prov — kdp 0,05,
— ddp 0,95,
— munice — pl 0,25 pp

atd.

V depozitu svazu PVOS u tohoto VO by tedy mělo být 42 n PL-4 pro jeden slp, 1,5 kdp a 28,5 ddp vojenského proviantu pro 5700 osob, 7,5 pp munice pro 30mm PLdk pro x počet PLdk všech útvarů atd.

Svaz PVOS by měl mít právo část (do 01—0,15) těchto depozit přidělit svazku PVOS s tím, že o jejich čerpání rozhoduje svazek v případě nezbytné potřeby. Svá rozhodnutí zasílá přímo na jednotlivé sklady VO k realizaci.

Se zbytkem depozit by disponoval svaz přímo až na útvary jako v míru (např. u materiálu pravidelné spotřeby — vojenský proviant apod.).

Bude-li v důsledku změny sestavy PVOS některý útvar z teritoria jednoho okruhu přemístěn na teritorium jiného okruhu, může svaz (svazek) uhradit jeho spotřebu z depozit na běžný měsíc a bude-li nutné, udělat převod (vyrovnání depozit mezi sklady);

b) **nevojenským materiálem** (některý proviant a APHM)

Tento materiál je zajišťován v NH u civilních dodavatelů do výše fondů vydělených k potřebě vojsk v jednotlivých krajích. Bude-li při změně sestavy vojsk PVOS nutné změnit fondy, uskuteční to svaz PVOS ve spolupráci s MNO nebo VO. Zatím však není dořešeno, jak, od koho a kdy se dozví útvar, odkud má nevojenský materiál odebírat (hlavně proviant). Podle zásad velení by to mělo být tak, že v rozkaze k přemístění (změně sestavy) bude řešeno i týlové a technické zabezpečení. Aby tomu tak mohlo být, měly by být zásoby zajištěné v NH vyčleněny jako depozita svazu PVOS v místech určených velitelstvím svazu PVOS.

Výše vyčleněných zásob by měla odpovídat, podobně jako u vojenského materiálu, určité době bojové činnosti (např. 1 měsíc). Tak např.:

— depozita APH pro svaz PVOS by byla zajištěna podle požadavku svazu PVOS ze 70 % v okresních distribučních skladech PHM (v každém kraji, ve kterém jsou dislokovány útvary PVOS bude určen 1—2), z 15 % v krajských distribučních skladech PHM (v prostoru rozmístění svazku PVOS určeny 1—2 sklady) a zbývajících 15 % ve vojenské síti (OSPHM, ÚSPHM). Útvary by pak mohly být napojeny na distribuční sklady, záloha, se kterou by disponoval svazek, bude v krajských distribučních skladech a záloha, se kterou by disponoval svaz PVOS, by byla ve vojenské síti. Mohlo by být stanoveno, že celkový jednoměsíční limit v těchto skladech nesmí klesnout pod 0,3, tj., že ve skladu bude nesnižitelná zásoba ve výši předpokládané spotřeby na 10 dnů;

— depozita proviantu by byla zajištěna ve 2 okresních VPZ (skladech n. p. Zelenina, pekárnách apod.) po krajích, kde jsou dislokovány útvary PVOS podle požadavku velitelství svazu PVOS.

Mohlo by být stanoveno, že z celkového limitu na 1 měsíc musí být jako nesnižitelná zásoba udržováno určité množství (např. u chlebové mouky a kuřiva do 10 dnů, u mléčných výrobků a zeleniny na 3 dny apod.).

Druhá varianta je možnost využívat k zásobování proviantem skladů KVS, budou-li tyto zřízeny. Tím by na území státu byl vytvořen systém míst, na které by bylo možné napojovat k odběrům útvary, uskutečňující manévr a orgány svazu (svazku) by mohly ihned s vydáním bojového nařízení řešit materiální zabezpečení. Dodatečně by pak mohly ve spolupráci s MNO (VO) řešit převod fondů proviantu apod.

Příděl zásob nebo vyčlenění depozita s určením množství a kraje pro svaz PVOS by se měl uveřejňovat v týlové Směrnici MNO/HT.

Měl-li by svaz PVOS takové podklady o svém materiálním zabezpečení, mohla by jeho řídící činnost být organizována takto:

Týl svazu by zpracoval plán týlového zabezpečení na celé časové období (např. na měsíc), s rozdělením předpokládané spotřeby jednotlivých útvarů po kratších časových údobích (např. dekádách).

V týlových nařízeních svazu by útvarům (cestou svazků) stanovil na časové údobí (dekádu) normu spotřeby a zdroje, odkud by útvar materiál odebíral. Skladům VO a civilním orgánům by cestou velitelství VO oznámil výši norem spotřeby útvarů na ně napojených (místa odběrů u civilních orgánů by mohla být upřesněna již v míru). Útvary by pak odebíraly buď podle potřeby nebo v termínech domluvených se sklady materiál do stanovené výše.

Při větší spotřebě než stanoví norma musel by si útvar včas vyžádat zvýšení přídělu u svazku, který by měl možnost určitým malým množstvím disponovat jako svou zálohou.

Při každé změně sestavy, která by narušovala plán, by musel svaz uvedenou činnost opakovat (přepracovat plán týlového zabezpečení a vydat příslušná týlová nařízení).

Do té doby, než tuto činnost uspěje svaz, by měl svazek možnost doplnit zásoby, potřebné k bojové činnosti na novém místě z vyčleněné pro něj zálohy.

U proviantu stanoví sortiment předpis, nebylo by proto nutné jej rozvádět, ani vést na stupni svazku a svazu podrobnou evidenci. Tu by mohli vést funkcionáři svazku a svazu jen o zálože, kterou mají v jednotlivých skladech zajištěnu.

Po obdržení nařízení o týlovém zabezpečení by si domluvil útvar s příslušnými orgány v určitých místech jen podrobnosti odběru a pokud by neuskutečnil další manévr, neměnily by se ani jeho zdroje doplňování.

Při vyřazení některého ze zdrojů činností nepřítele nebo z jiného důvodu orgány kraje by musely přidělit jiný zdroj. Tento způsob zásobování má jistě své nevýhody, z nichž nejzávažnější asi bude, že je dost složitý po stránce organizační a náročný na dopravní prostředky, poněvadž útvar by musel odebírat pro jednotky a jim přisunovat. (Zatím se stále uvažuje o tom, že si jednotka sama odebírá v nejbližším obchodě a že si to zajistí u příslušných okresních orgánů.) Má však jednu nevýhodu, že je to systém, který dává veliteli svazu (svazku) možnost sledovat a řídit i týlové zabezpečení svých rozhodnutí.

Představme si jen jistotu o splnění úkolu, rozhodne-li velitel svazu změnit sestavu z kraje severomoravského do kraje jihomoravského a k zabezpečení proviantem a APHM nemůže říci nic. Velitel svazku tento úkol již konkretizuje co do míst a času, a k zabezpečení těmito druhy materiálu může říci ještě méně než svaz. Takto se úkol přenese až na jednotku, která se během 12—24 hodin přemístí, v dnešní organizaci není schopna přesunout ani určené množství zásob a na novém místě si teprve musí cestou příslušných orgánů kraje zajišťovat materiál.

Pro ONV nemusí být problém okamžitě rozhodnout, jak bude zabezpečeno 100—200 vojáků, kteří se zde náhle objevili navíc. Neznám ale velitele, který by v tom nechtěl mít jistotu a mimo to jsou zde ještě ustanovení řádů a předpisů o tom, že každý úkol musí být materiálně zabezpečen.

ZDRAVOTNICKÉ ZABEZPEČENÍ

Svaz PVOS má již v míru v plánech pro bojovou činnost stanoveno, kam bude odsunovat raněné. Jsou to zpravidla zdravotnická zařízení teritoriálního charakteru, která se teprve na určitý rozkaz zřizují (redislokují). Doba, za

Příklad rozdělení zásob

P. čís.	Sklad	druh	plrb	rtpr	lpr atd.	sPVOS	APVOS
1	**PHM**						
	Okresní distribuční sklad PHM Hořovice	BA NM	50 m³ 70 m³	25 m³ 30 m³			
	Krajský distribuční sklad PHM Slaný	BA NM		25 m³ 30 m³		75 m³ 80 m³	
	Okruhový sklad PHM Roudnice	PL-4 BA NM			1700 m³ 200 m³ 250 m³	175 m³	300 m³ 50 m³ 50 m³
	atd.						
2	**Proviant**						
	OSPM Terezín	mk suchar atd.	5 t 1 t	6 t 1 t	8 t 1 t	5 t —	10 t 2 t
	VPZ Benešov		2 dd	5 dd			0,1 dd
	VPZ Beroun		8 dd	5 dd	10 dd	0,2 dd	—
	atd.						

kterou tuto činnost jsou schopny ukončit a zahájit přijímání raněných, se pohybuje mezi 24—48 hodinami.

Kalkulujeme-li nejnevýhodnější pro nás variantu (M=D), mohou mít vojska PVOS již asi 15 % zdravotnických ztrát. Přitom u pozemních vojsk PVOS jsou zdravotnické etapy jen typu praporního obvaziště. Jen u letištních praporů je zdravotnická etapa schopna i chirurgických zákroků.

Musíme vzít v úvaru, že ztráty budou ohniskové. U každého ze zasažených míst bude pravděpodobně zasažena i zdravotnická etapa, která se rozmísťuje přímo s jednotkou a k odsunu raněných bude možné vyčlenit potřebný počet nákladních aut jen v omezeném rozsahu a ani zničenou zdravotnickou etapu (lékaře) nebude možné nahradit.

Vzniká tedy problém, co se zdravotnickými ztrátami u vojsk PVOS do té doby, než teritoriální zdravotnické etapy začnou pracovat. Je několik možností:

— využívat výjezdních oddílů, budou-li schopny ihned po zahájení války zahájit činnost;

— do ohnisek zdravotnických ztrát zasazovat orgány roty specializované zdravotnické pomoci;

— vydělit na dobu dvou až tří dnů k potřebě PVOS 3—5 szo, určených k zabezpečení polního sledu velení (ze zdravotnické zálohy PSV).

Z těchto možností je nejreálnější ta poslední. Samostatné zdravotnické oddíly jsou mobilizovány v různých částech republiky v časově velmi krátké době a s jejich zasazením se počítá postupně. Nebude tedy tak složité v určených 3—5 střediscích ponechat po jednom szo, které by podle pokynů zdravotnických orgánů svazu (svazku) PVOS po dva dny likvidovaly zdravotnické ztráty na určeném území. Po dvou dnech by mohly být uvolněny k potřebě polního sledu velení.

Ve zdravotnickém zabezpečení je ještě jedna složka, kterou bude nutné řešit. Raněné odsunujeme na vzdálenost 70—120 km. Přitom má každá jednotka, ale i útvar po jednom zdravotnickém autě. Je jich tedy u svazu PVOS mnoho, ale v každém ohnisku ztrát prakticky jen jedno. Z místa zasažení však bude nutné co nejrychleji odsunout 50—80 raněných.

Prostředek, který je to schopen zvládnout co do času i rozsahu, je vrtulník. Je proto účelné, aby u svazu PVOS byla letka vrtulníků, která by byla plně využita k přísunům leteckých řízených raket a odsunům raněných. K témuž účelu by měl být u svazku PVOS roj vrtulníků (k dopravě LŘR od STS na letiště a odsunu raněných pilotů a technických specialistů).

Hygienicko-epidemické zabezpečení bude vytvořením hygienicko-epidemické čety a prohloubením spolupráce s hygienicko-epidemickou službou na teritoriu vyřešeno. Nevyjasněna zůstává zubolékařská péče. Bylo by účelné, kdyby svazky PVOS měly vlastní pojízdná zubní ambulatoria v míru i ve válce.

DOPRAVA

Přesuny v rámci změny sestavy vojsk svazu PVOS je možné nejvýhodněji zabezpečovat ze stupně svazku. Na štábu tohoto stupně velení je zpracován podrobný plán i nařízení k zaujetí nové sestavy.

Bylo by proto účelné, aby svazky PVOS organizovaly spolehlivé spojení s KSVD. Na stupni útvaru by ZT s KSVD domluvil, které komunikace bude útvar používat k zásobovací činnosti a jaké dopravní prostředky by mohl útvar vyžádat od teritoriálních orgánů v případě nezbytné potřeby.

Dopravní orgány na stupni svazu by pak zabezpečovaly u MNO železniční přepravy, zajišťovaly přesuny přes území několika krajů a organizovaly materiální zabezpečení vojsk PVOS silničním materiálem. Takové rozdělení kompetence by nejlépe odpovídalo zvláštnostem dopravní problematiky vojsk PVOS.

ŘÍZENÍ TÝLU

I když jsem v předchozích částech neujasňoval současný stav podrobně a zaměřoval jsem se více na vysvětlení návrhu na řešení, je zřejmé, že nedořešené otázky materiálního, zdravotnického zabezpečení i dopravy se plně odrážejí ve způsobu řízení týlu.

Skutečnost, že na žádném stupni velení (od útvaru až po svaz) nejsou žádné sklady zásob ani zálohy sil a prostředků a s výjimkou svazků žádné volné dopravní prostředky k dispozici, skladba spotřeby a rozložení zásob, zásobování z vojenských a nevojenských zdrojů, úplná závislost na vojenských orgánech zdravotnické služby teritoria a konečně i dislokace útvaru po jednotkách, to všechno v průběhu let způsobilo, že rozpracování otázek řízení týlu u vojsk PVOS bylo opomíjeno. Stupně svazu a svazek podrobně řeší všechny otázky spojené s činností týlu letectva (letištních praporů — poněvadž tyto jsou až po měkký proviant zabezpečovány z vojenské sítě). Ostatním druhům vojsk

PVOS (PLRV a RTV) jsou vydány jen základní informace (kam odsunovat raněné, určená komunikační síť, místa vojenských skladů apod.).

Tyto informace se celkem v málo upravené formě dostávají až k jednotce. Útvary a jednotky mohou jich využít zpravidla až po upřesnění bližších podrobností k jejich realizaci na místě (např. možnosti odběru — u pravidelně odebíraného materiálu ve vojenských skladech, kapacita vyčleněná ve zdravotnických zařízeních pro útvar apod.). Zásobování měkkým proviantem a APHM je víceméně ponecháno na iniciativě funkcionářů útvarů a jednotek, kteří si přímo na novém místě činnosti musí projednat, kde budou odebírat (proviant) nebo se spoléhat na činonst civilní distribuční sítě v PHM. Rovněž využívání zásob v posádkách útvarů a jednotek, které působí z mírových posádek — je ponecháno na útvaru, poněvadž na vyšších stupních velení není o nich podrobný přehled.

Týlu se prakticky velí z VS, kde jsou zpravidla rozmístěni ZT s některými týlovými funkcionáři. Zbytek týlových funkcionářů je rozmístěn u útvarů v prostoru týlu (nazýván týlovým prostorem — v něm jsou zásoby pro velitelství útvaru a velitelské jednotky), u svazku na ZVS a jen u svazu je vytvářeno TVS. TVS svazu však nemá přímé spojení se svazky a veškeré informace dostává z VS cestou ZVS, kde je umístěno několik funkcionářů týlu.

Informace o týlovém zabezpečení jsou rozděleny do několika skupin. Základní informace o stavu týlových jednotek, o hlavních druzích materiálu a zdravotnických ztrátách hlásí útvary denně. Týlové hlášení a odborné hlášení se předkládají každý třetí den. Týlové zabezpečení je v uvedeném rozsahu upřesněno týlovým nařízením svazu na začátku války. Po každém hromadném úderu nepřítele je vydáváno nařízení (jako součást nařízení velitele), kterým ZT reaguje na vzniklou situaci. Podle potřeby je pak vydáno samostatně týlové nařízení (ke změně sestavy apod.). K vydání těchto nařízení má týl k dispozici jen zprávy od podřízených, zpravidla mu však v době vydání nařízení chybějí informace o stavu civilních zařízení teritoria (v oblasti zdravotnické, PHM a proviantní), vojenských skladech a nemocnicích i komunikační sítě. K tomu, aby tyto informace měl a aby měl zajištěnu i spolupráci a rychlou realizaci svých požadavků u VO a na MNO, bylo by účelné, aby si týl svazu PVOS vysílal styčnou skupinu (2 osoby) na týl všech VO i MNO.

Svaz (i svazky) PVOS udržují spojení s velitelstvími VO tím, že VO si vysílají na VS styčné orgány PVO. Jejich prostřednictvím by bylo možné několikrát denně (v přestávkách mezi nepřátelskými údery) předávat vzájemné informace a požadavky.

Řízení týlu není u PVOS plně dořešeno. Jeho dořešení závisí na dokončení rozpracovaných otázek v oblasti teritoria i v podrobném rozpracování systému zásobování vojsk na teritoriu ve válce. Samostatně je, myslím, nutné řešit zásobování z civilní distribuční sítě.

Pak bude možné dořešit, v čem je nutné centralizovat řízení týlu a které oblasti decentralizovat až na stupeň útvaru (jednotky). Současně s tím bude nutné řešit, aby množství sil a prostředků na jednotlivých místech velení odpovídalo přijaté koncepci. Nástin problémů v týlovém zabezpečení vojsk PVOS není jistě úplný. Nezabýval jsem se např. týlovým zabezpečením činnosti vojsk PVOS, působících na osvobozeném území.

Chtěl jsem jen upozornit na nejasnosti a v některých případech, podle poznatků ze cvičení, navrhnout řešení.